

УДК [780.8:780.647.2]:373.015.31

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.29>

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Цимбалюк В.І.,*кандидат юридичних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту права
Національного університету водного господарства
та природокористування***Красько М.І.,***старший викладач кафедри правоохоронної діяльності
та спеціальних юридичних дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Національного університету водного господарства
та природокористування
ORCID: 0009-0009-9446-3455
e-mail: m.i.krasko@nuwm.edu.ua***Омельченко С.Л.,***здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 262 Правоохоронна діяльність
Навчально-наукового інституту права
Національного університету водного господарства
та природокористування
ORCID: 0009-0009-9446-3455
e-mail: sergeyomelchenko15@gmail.com*

Цимбалюк В.І., Красько М.І., Омельченко С.Л. Правові аспекти діяльності Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану.

У статті здійснюється ґрунтовне дослідження окремих проблемних аспектів правового забезпечення діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану. Автори аналізують специфіку функціонування поліції як ключового органу в системі сектору безпеки та оборони в період збройної агресії проти України, що супроводжується системними загрозами для громадського порядку, публічної безпеки та правопорядку загалом. Акцентовано увагу на тому, що введення воєнного стану зумовлює істотну трансформацію механізмів управління в державі, а отже, вимагає й переосмислення правового статусу та повноважень Національної поліції у відповідному контексті.

У роботі детально розглянуто нормативно-правове регулювання діяльності поліції в умовах воєнного стану, зокрема положення Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Закону України «Про Національну поліцію», інших підзаконних актів, розпоряджень Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ, а також наказів та інструкцій, що видаються безпосередньо у період дії особливого правового режиму. Автори підкреслюють, що правове забезпечення діяльності поліції повинно мати системний, узгоджений та адаптивний характер, здатний оперативно реагувати на зміну безпекової ситуації, притаманну воєнному стану.

Особливу увагу приділено аналізу повноважень поліції, які мають специфіку в умовах воєнного часу. Серед них – контроль за дотриманням комендантської години, забезпечення режимних обмежень (включаючи обмеження свободи пересування, заборону масових заходів тощо), виявлення і нейтралізація диверсійно-розвідувальних груп, боротьба з мародерством, участь у контрдиверсійних заходах спільно з іншими силовими структурами. Зазначено, що поліція виконує не лише правоохоронні функції, а й діє як елемент оборонного потенціалу країни, що значно розширює її функціональне навантаження.

Окремим напрямом дослідження є проблематика взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами сектору безпеки та оборони – Збройними Силами України, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою, Національною гвардією тощо. Вказується на важливість оперативної координації дій між усіма ланками системи безпеки, необхідність обміну інформацією, формування спільних оперативних штабів, а також забезпечення чіткого розмежування повноважень для запобігання дублюванню функцій та конфліктам юрисдикцій.

У статті також окреслено основні правові, організаційні та практичні виклики, з якими стикається поліція під час виконання своїх завдань у період воєнного стану. Зокрема, порушено питання кадрового забезпечення, морально-психологічної стійкості особового складу, матеріально-технічного забезпечення, правового захисту працівників поліції тощо. Автори наголошують на необхідності розробки комплексної нормативної бази, яка б враховувала не лише поточні загрози, а й потенційні сценарії ескалації конфлікту, забезпечуючи при цьому баланс між безпекою і дотриманням основоположних прав і свобод громадян.

У підсумку підкреслюється, що ефективне правове регулювання діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану є важливою умовою стабільності державного управління, збереження публічної безпеки та підтримання довіри громадян до інститутів влади. Запропоновано низку напрямів удосконалення чинного законодавства, спрямованих на зміцнення функціональної спроможності поліції як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Ключові слова: Національна поліція України, правопорушення, публічна безпека, воєнний стан, терористичні загрози, спеціальний режим, безпека держави.

Tsybaliuk V.I., Krasko M.I., Omelchenko S.L. Legal aspects of the National Police activities under the legal regime of martial law.

The article presents a comprehensive study of selected problematic aspects of the legal framework regulating the activities of the National Police of Ukraine under the legal regime of martial law. The authors analyze the specifics of police functioning as a key institution within the national security and defense sector during the period of armed aggression against Ukraine, which is accompanied by systemic threats to public order, safety, and the rule of law. Emphasis is placed on the fact that the introduction of martial law leads to a significant transformation of state governance mechanisms, thereby necessitating a reassessment of the legal status and powers of the National Police in this context.

The study provides a detailed analysis of the regulatory framework governing police activity under martial law, including the provisions of the Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law," the Law of Ukraine "On the National Police," as well as relevant by-laws, resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, regulatory acts of the Ministry of Internal Affairs, and orders and instructions issued during the period of martial law. The authors argue that the legal support for police operations must be systematic, coherent, and adaptive, capable of promptly responding to changes in the security environment.

Particular attention is devoted to the analysis of police powers under wartime conditions. These include control over compliance with curfews, enforcement of restrictive measures (including restrictions on freedom of movement and bans on public gatherings), detection and neutralization of sabotage and reconnaissance groups, combating looting, and participation in counter-sabotage operations jointly with other security forces. It is noted that the police perform not only law enforcement functions but also operate as a component of the country's defense potential, which significantly expands their functional responsibilities.

A separate focus of the research is the issue of coordination between the National Police and other entities in the security and defense sector, such as the Armed Forces of Ukraine, the Security Service of Ukraine, the State Border Guard Service, and the National Guard. The study highlights the importance of operational coordination, information exchange, the formation of joint operational headquarters, and clear delineation of competencies to avoid duplication of functions and jurisdictional conflicts.

The article also outlines key legal, organizational, and practical challenges faced by the police in the performance of their duties under martial law. These include personnel support, psychological resilience of officers, logistical capacity, and legal protection of police staff. The authors emphasize the need to develop a comprehensive regulatory framework that considers both current threats and potential conflict escalation scenarios, while ensuring a balance between security imperatives and the protection of fundamental human rights and freedoms.

In conclusion, the article stresses that effective legal regulation of the National Police's activities during martial law is a crucial condition for stable governance, public safety, and maintaining citizens' trust in state institutions. The authors propose several directions for improving current legislation aimed at strengthening the functional capacity of the police both in the short and long term.

Key words: National Police of Ukraine, offenses, public safety, martial law, terrorist threats, special regime, state security.

Постановка проблеми. Діяльність Національної поліції України є ключовою складовою в системі забезпечення правопорядку, безпеки громадян та охорони конституційних прав і свобод в

умовах мирного часу. Однак, в умовах правового режиму воєнного стану, функціонування правоохоронних органів, зокрема поліції, набуває особливої важливості та специфічності. Воєнний стан в Україні, введений у відповідь на збройну агресію з боку іноземної держави, вимагає адаптації існуючої нормативно-правової бази до нових викликів безпеки, оперативного реагування на внутрішні та зовнішні загрози.

Проблема ефективної організації та правового регулювання діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану є надзвичайно актуальною, що пов'язано з необхідністю забезпечення виконання спецзавдань, що включають боротьбу з терористичними загрозами, охорону громадського порядку, здійснення оперативно-розшукових заходів, забезпечення публічної безпеки та координацію з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони. Крім того, важливим аспектом є правовий статус поліції в умовах надзвичайних ситуацій, що зумовлені зовнішньою агресією, а також необхідність оперативного реагування на потенційно небезпечні внутрішні події.

Враховуючи вищезазначене, виникає потреба в системному підході до регулювання діяльності Національної поліції під час воєнного стану, що включає розширення її повноважень, вдосконалення правових механізмів взаємодії з іншими органами влади, а також розробку чіткої нормативно-правової бази для ефективного виконання завдань, поставлених перед поліцією.

У зв'язку з цим постає питання: які саме правові аспекти необхідно врахувати для забезпечення ефективної діяльності поліції в умовах воєнного стану і які зміни в існуючому законодавстві слід внести для досягнення максимального результату в умовах кризових ситуацій?

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблематика правових аспектів діяльності Національної поліції в умовах правового режиму воєнного стану є важливою у галузі правоохоронних досліджень і вивчається в контексті таких понять, як публічна безпека, воєнний стан, терористичні загрози та безпека держави. Наукові дослідження з цієї теми відображають взаємозв'язок між правовими механізмами, що забезпечують функціонування правоохоронних органів в умовах надзвичайних ситуацій, і необхідністю зміцнення національної безпеки.

Різні аспекти правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану представлені в працях низки науковців, зокрема:

М. Веселов у своїх роботах звертає увагу на правовий статус правоохоронців під час введення воєнного стану, акцентуючи на необхідності чіткого визначення меж їхніх повноважень і забезпечення прав людини в умовах надзвичайного режиму.

В. Галаган аналізує організаційно-правові питання щодо функціонування поліції в умовах воєнного стану, зокрема, як змінюються її завдання в контексті забезпечення громадського порядку та безпеки держави.

О. Джафаров досліджує правові аспекти взаємодії Національної поліції з іншими державними органами в умовах воєнного стану, зокрема, щодо координації з органами безпеки та оборони.

Д. Калаянов розглядає питання правового регулювання додаткових повноважень поліції під час воєнного стану, наголошуючи на потребі чіткої правової основи для обмеження прав та свобод громадян з метою забезпечення державної безпеки.

С. Кузніченко і М. Небеска акцентують увагу на викликах, які постають перед поліцією в умовах воєнного стану, і на важливості адаптації законодавства до змін, які виникають внаслідок війни та терористичних загроз.

І. Охріменко досліджує питання ефективності діяльності правоохоронців під час воєнного стану, зокрема, що стосується оперативного реагування на внутрішні та зовнішні загрози.

Х. Ярмач звертається до проблеми вдосконалення законодавчої бази щодо діяльності поліції під час введення воєнного стану, зокрема щодо правових норм, які визначають обов'язки та повноваження поліції в умовах екстрених ситуацій.

О. Бандурка акцентує на необхідності комплексного підходу до зміни правового статусу поліції, зокрема, в аспекті нормативного забезпечення її діяльності в умовах правового режиму воєнного стану.

О. Кузьменко та Р. Мельник розглядають правові інструменти для забезпечення законності та правопорядку в умовах воєнного стану, звертаючи увагу на правові норми, які дозволяють поліції активно реагувати на загрози внутрішньої безпеки.

М. Биргеу, О. Остапенко та В. Гаращук досліджують питання взаємодії поліції з іншими органами державної влади та міжнародними структурами в умовах збройного конфлікту та воєнного стану.

В. Глуховець досліджував методи примусу які застосовуються в межах повноважень правоохоронців, зокрема, працівниками поліції, для забезпечення правопорядку.

Ю. Назар акцентує увагу на тому, що взаємодія між органами без правового регулювання можлива у кризових ситуаціях, таких як війна, органи можуть координувати свої дії на основі спільних інтересів, оперативної необхідності та прагнення до досягнення певних цілей, навіть якщо відсутня

чітка правова база для таких взаємодій. В таких умовах можуть спрацьовувати неформальні механізми взаємодії, що будуються на довірі, загальному розумінні та оперативності.

О. Швець у своїй роботі звертає увагу на важливі аспекти публічної безпеки та порядку, особливо в умовах кризових ситуацій, таких як карантин, однак ці ознаки також є вкрай актуальними і для умов воєнного стану, на основі аналізу нормативно-правових актів і наукових досліджень, автор виділяє три основні ознаки стану «публічна безпека та порядок».

М. Коваліва та В. Івахи в умовах воєнного стану досліджували аспекти діяльності органів внутрішніх справ, зокрема Національної поліції України, в частині визначення гнучкою та адаптованою до постійно змінюваної ситуації, як так воєнний стан супроводжується надзвичайними обставинами, що включають загрози національній безпеці, територіальній цілісності та громадському порядку, поліція повинна діяти відповідно до конкретних умов і завдань, що стоять перед нею в цей момент.

Загалом, роботи вітчизняних науковців охоплюють широкий спектр правових аспектів, які стосуються діяльності Національної поліції під час воєнного стану, зокрема в частині додаткових повноважень поліції, механізмів забезпечення правопорядку в умовах воєнних дій та необхідності постійного вдосконалення законодавчої бази для ефективного функціонування правоохоронних органів у період надзвичайних ситуацій. Зокрема, значний внесок у розробку відповідної тематики зробили такі науковці, як М. Биргеу, О. Остапенко, В. Гаращук, О. Дрозд, В. Заросило, В. Колпаків, А. Комзюк, М. Пихтін, Ю. Кондратьєв, С. Константинов, Ю. Битяк, С. Короєд, В. Курило, М. Лошицький, В. Печуляк, В. Олефір, Т. Корняков та інші.

Мета статті – аналіз адміністративно-правових аспектів діяльності Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану, зокрема в контексті заходів щодо захисту держави та громадян від загроз, що виникають під час воєнного стану, а також підвищення ефективності роботи правоохоронних органів у таких умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Початок вторгнення російської федерації на територію України в лютому 2022 року справді поставив перед правоохоронною системою України нові виклики. Введення воєнного стану, яке було оголошено відразу після початку війни, змінило не лише правовий режим, але й функціонування органів правопорядку, системи судочинства та інших аспектів державного управління [1, с. 6; 2, с. 282].

Недостатнє вивчення адміністративно-правових аспектів діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану можна пояснити рядом чинників, пов'язаних із надзвичайними обставинами, які диктують необхідність швидкого реагування на ситуацію, а не детальної розробки нових нормативно-правових актів. Однак, з часом, після стабілізації ситуації, важливо буде здійснити оцінку та перегляд цих аспектів для удосконалення правових механізмів і посилення ефективності правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану.

Основними чинниками, які стримують глибоке вивчення адміністративно-правових аспектів діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану є перспектива удосконалення правових норм після стабілізації ситуації, вивчення і вдосконалення нормативно-правових аспектів діяльності органів публічної адміністрації, зокрема правоохоронних органів, має значення для забезпечення належного правопорядку в подальшому.

Щодо форм діяльності органу публічної адміністрації, вони є важливими для забезпечення ефективності управління і здійснення державної влади. Зокрема, видання управлінських нормативних актів та індивідуальних розпорядчих актів, організаційні заходи та матеріально-технічні заходи є основними інструментами в руках органів виконавчої влади.

В. Авер'янов правильно підкреслює, що форми державного управління можна визначати як різні способи зовнішнього вираження діяльності органів виконавчої влади за їхнім характером і наслідками, так як діяльність органів публічної адміністрації не обмежується лише виданням актів, але й включає в себе практичні заходи, спрямовані на забезпечення ефективного управління та виконання завдань у відповідності до визначених правових норм [3, с. 584]. Ефективне використання різних форм управління в умовах збройної агресії дійсно має величезне значення для діяльності Національної поліції України, з урахуванням особливості воєнного стану, коли часто доводиться працювати в екстремальних умовах, організаційні та юридичні аспекти управлінської діяльності повинні бути поєднані для забезпечення максимальної ефективності в реалізації завдань, покладених на поліцію [4, с. 200].

На нашу думку, виправданим з практичної точки зору є підхід науковців до визначення основних форм діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії проти України, якими є нормотворення та правозастосування, організаційні, правоохоронні, виховні, інформаційно-консультативні та профілактичні форми [5, с. 47]

Погоджуючись із наведеним вище, можна зазначити, що адміністративні форми діяльності поліції в умовах воєнного стану повинні бути гнучкими, ефективними і орієнтованими на реальну си-

туацію. Оприлюднення актів, укладення адміністративних договорів, а також забезпечення координації між різними органами є ключовими елементами успішного виконання завдань Національної поліції України в цей складний період. Враховуючи постійну змінюваність обставин у час війни, важливо, щоб ці форми діяльності були спрямовані на оперативне реагування на нові виклики, забезпечення безпеки громадян і підтримку правопорядку. Окрім цього, велике значення має чітке визначення ролі та взаємодії різних структур у межах адміністративних договорів, що дозволяє забезпечити координацію з іншими органами, мінімізуючи юридичні й організаційні проблеми. Тому, необхідно постійно вдосконалювати ці форми адміністративної діяльності, враховуючи специфіку війни, щоб забезпечити максимальну ефективність роботи поліції та інших органів державної влади в умовах воєнного стану [6, с. 230].

Стосовно інших форм, у тому числі організаційних, доцільно визначати їх як не правові форми діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану, вони не створюють нові правові норми або правові обов'язки, але визначають, як організувати та ефективно реалізувати ті завдання, що вже випливають із закону чи інших нормативно-правових актів, хоча й можуть базуватися на правових нормах і підпорядковуватися законодавчим актам, проте вони не є власне правовими актами чи нормами, а стосуються безпосередньо організації роботи поліції, розподілу завдань, ресурсів та координації дій, а саме прикладом організаційних форм є:

- організація патрулювання в зонах бойових дій або на тимчасово окупованих територіях;
- створення мобільних підрозділів для реагування на надзвичайні ситуації;
- міжвідомча координація дій поліції з військовими, рятувальниками та іншими структурами для забезпечення правопорядку і громадської безпеки;
- підготовка і навчання персоналу для роботи в умовах воєнного стану, а також логістика і ресурсне забезпечення поліції.

Таким чином, організаційні форми діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану дійсно доцільно визначати як не правові форми. Вони служать основою для практичного втілення правових норм і забезпечення ефективної роботи поліції, адаптуючи її діяльність до швидко змінюваних умов війни, але самі по собі не створюють нові правові зобов'язання чи норми [7, с. 76].

Погоджуючись із наведеною позицією, справді важливим аспектом є акцент на виховних та матеріально-технічних аспектах діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії. Сучасна війна в Україні є новим і непередбачуваним викликом, тому потреба у підвищенні кваліфікації правоохоронців, адаптації їх до екстремальних умов і забезпеченні належними ресурсами є надзвичайно актуальною. Ключовим на організаційному рівні у даному контексті є і приведення у бойову готовність підрозділів поліції [8, с. 43].

Налагодження ефективної комунікації з евакуйованими та тимчасово переміщеними особами є необхідним для забезпечення їхньої безпеки та стабільності, в умовах війни важливо, щоб ці особи не залишалися без уваги з боку держави.

Щодо правоохоронної форми, відмітимо, що вона є невід'ємною частиною правового механізму держави і має прямий зв'язок із забезпеченням прав та свобод громадян. В умовах збройної агресії та надзвичайних ситуацій, таких як воєнний стан, ця форма діяльності набуває особливої важливості, оскільки забезпечення прав людини та створення умов для їх реалізації стає не тільки важливим правовим завданням, а й необхідністю для підтримки суспільного порядку та стабільності [9, с. 133–137].

Класичне розуміння правоохоронної функції в умовах збройної агресії зазнає суттєвих змін, оскільки нові виклики та обставини вимагають від правоохоронців більш широкого спектра навичок і стратегій. В умовах війни та надзвичайних ситуацій правоохоронні органи не лише виконують традиційні функції, пов'язані з підтримкою правопорядку, але й адаптуються до нових соціальних, психологічних і емоційних вимог.

При дослідженні методів діяльності Національної поліції України в умовах збройної агресії, доцільно враховувати що у період війни, коли ситуація змінюється із шаленою швидкістю, методи управління та діяльності правоохоронних органів повинні бути гнучкими, обґрунтованими та спрямованими на досягнення стабільності та безпеки, водночас з повагою до прав і свобод громадян та не лише врахування військових та безпекових аспектів, а й усвідомлення того, що будь-які управлінські рішення в умовах війни можуть мати значні соціальні та психологічні наслідки.

В умовах війни та збройної агресії вибір методів управління поліцією вимагає виваженого підходу, ретельного аналізу реалій і соціальних процесів. Це означає, що вибір між переконанням і примусом має бути не тільки обґрунтованим, а й чітко спрямованим на досягнення довгострокової стабільності та безпеки. У той же час, важливо пам'ятати про баланс між інтересами держави та правами громадян, щоб забезпечити ефективне управління без шкоди для соціального миру та громадської довіри.

Застосування методів переконання в адміністративній діяльності Національної поліції України має великий потенціал у досягненні важливих соціальних та правових результатів, що особливо важливим в умовах війни та під час збройної агресії, коли важливо не лише забезпечити правопорядок, але й підтримувати морально-етичну стабільність суспільства [10, с. 192–196].

Згідно з думкою В. Глуховера, метод примусу є важливим інструментом, який застосовується в межах повноважень правоохоронців, зокрема, працівниками поліції, для забезпечення правопорядку. Примус має чітке обмеження в застосуванні, оскільки він використовується до порівняно невеликої кількості осіб, здебільшого до тих, хто вже вчинив правопорушення. Даний метод є невід'ємною частиною адміністративної діяльності поліції, і його основною метою є: запобігання або припинення протиправних дій; подолання шкідливих наслідків правопорушення; притягнення особи до адміністративної відповідальності; застосування методу примусу повинно бути обмежено і чітко регламентоване, пропорційне та відповідати стандартам законності (пропорційність, законність, тимчасовість). Застосування примусу є одним із основних інструментів правоохоронних органів для забезпечення правопорядку та безпеки.

Зокрема, В. Глуховер вірно зазначає, що примус застосовується до порівняно невеликої кількості осіб, тих, хто вже вчинив правопорушення, і це робиться з метою припинення правопорушень, усунення шкідливих наслідків та притягнення осіб до відповідальності [11, с. 83]. Питання застосування методу примусу в умовах воєнного стану потребує особливої уваги та чіткого нормативного регулювання, оскільки недостатнє врегулювання цих аспектів може призвести до негативних наслідків, таких як порушення прав громадян та негативний вплив на громадську думку про правоохоронні органи, зокрема, Національну поліцію України. Важливо, щоб застосування примусу, навіть в екстремальних умовах війни, ґрунтувалося на чітких законодавчих нормах, що забезпечують захист прав громадян [12, с. 253].

В умовах збройної агресії, питання взаємодії між різними суб'єктами, зокрема між органами державної влади, правоохоронними органами та іншими структурами національної безпеки, набуває особливої актуальності. Ваша згадка про позицію Ю. Назара, який зазначає, що взаємодія можлива і без правового регулювання, є важливою. В умовах надзвичайної ситуації, таких як збройна агресія, можуть виникати необхідність термінових рішень і координації між органами, що іноді можуть діяти навіть без чіткої нормативної бази, якщо ситуація потребує негайного реагування.

Ю. Назар правильно акцентує увагу на тому, що взаємодія між органами без правового регулювання можлива. У кризових ситуаціях, таких як війна, органи можуть координувати свої дії на основі спільних інтересів, оперативної необхідності та прагнення до досягнення певних цілей, навіть якщо відсутня чітка правова база для таких взаємодій. В таких умовах можуть спрацювати неформальні механізми взаємодії, що будуються на довірі, загальному розумінні та оперативності [13, с. 16].

Хоча позиція Ю. Назара про можливість взаємодії без правового регулювання має свою логіку, зважаючи на оперативність і потребу в швидких рішеннях в умовах війни, проте унормування цієї взаємодії є необхідним для забезпечення ефективності, прозорості та законності в управлінських процесах.

На нашу думку, можна виокремити форми взаємодії Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану є вкрай важливими для забезпечення ефективної координації між різними державними органами та силовими структурами. В таких надзвичайних умовах, коли необхідно швидко реагувати на змінювані ситуації, правильно організовані та чітко визначені форми взаємодії мають особливе значення для успішного виконання завдань: оперативний обмін інформацією; проведення (участь у проведенні) спільних оперативних нарад керівного складу поліції з військовою адміністрацією, іншими правоохоронними органами тощо з питань підготовки до виконання службових завдань; здійснення спільних заходів з виконання спеціальних службових завдань; проведення спільних навчань, тренувань та занять; регулярний обмін (корегування) розрахунку сил та засобів Національної поліції, що залучаються до спільного виконання завдань під час воєнного стану, забезпечення поліції іншою необхідною інформацією; спільне патрулювання; проведення спільних заходів з метою забезпечення режим воєнного стану в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць.

Вищезазначені форми взаємодії не лише сприяють досягненню оперативності та ефективності у виконанні завдань, а й є необхідними для збереження правопорядку та забезпечення стабільності в країні в умовах воєнного стану. Правильна організація та правове регулювання цих процесів є запорукою того, що завдання будуть виконані без порушення законних прав громадян та в інтересах національної безпеки України.

Відповідно до законодавства України, зокрема Законів України «Про оборону України» та «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан є надзвичайним правовим режимом, що запрова-

джується в умовах збройної агресії або загрози незалежності та територіальній цілісності держави. У таких умовах уряд має право вжити низку заходів для захисту держави та забезпечення національної безпеки [14, с. 70].

Національна поліція України забезпечує публічну безпеку і порядок як у мирний час, так і в умовах воєнного стану. Оскільки воєнний стан є особливим правовим режимом, який передбачає розширення повноважень органів державної влади, зокрема правоохоронних органів, законодавство України передбачає спеціальні положення для забезпечення ефективної діяльності поліції в умовах таких обставин.

О.М. Швець у своїй роботі звертає увагу на важливі аспекти публічної безпеки та порядку, особливо в умовах кризових ситуацій, таких як карантин, однак ці ознаки також є вкрай актуальними і для умов воєнного стану. Зокрема, на основі аналізу нормативно-правових актів і наукових досліджень, автор виділяє три основні ознаки стану «публічна безпека та порядок» які також застосовуються в контексті воєнного стану [15, с. 238–241]:

- державний характер забезпечення запобігання порушенням публічної безпеки та порядку;
- наявність почуття безпеки й суспільного спокою щодо різного роду загроз, а також відсутність страху перед ними;
- захищеність життєво важливих для суспільства й особи інтересів.

Справедливим є зауваження М. Коваліва та В. Івахи, що в умовах воєнного стану діяльність органів внутрішніх справ, зокрема Національної поліції України, повинна бути гнучкою та адаптованою до постійно змінюваної ситуації. Враховуючи те, що воєнний стан супроводжується надзвичайними обставинами, що включають загрози національній безпеці, територіальній цілісності та громадському порядку, поліція повинна діяти відповідно до конкретних умов і завдань, що стоять перед нею в цей момент [16, с. 65–70].

Розширення повноважень Національної поліції України в умовах воєнного стану є важливим елементом адаптації правоохоронної системи до нових викликів щоб оперативно реагувати на різноманітні загрози та виклики [17].

Слід зазначити важливість адаптації діяльності правоохоронних органів до умов воєнного стану, як приклад дозвіл на виконання службових обов'язків поліцейськими у цивільному одязі є важливим елементом для забезпечення ефективності оперативно-розшукової роботи та безпеки під час виконання спеціальних завдань, а саме:

- виконання службових обов'язків у цивільному одязі дозволяє поліцейським діяти непомітно в умовах, коли важливо уникати видимості їх статусу, наприклад, при виконанні негласних розшукових або оперативних заходів, така можливість підвищує ефективність виконання завдань щодо боротьби з організованою злочинністю, тероризмом чи іншими загрозами, коли необхідно бути непомітними для потенційних правопорушників;
- відсутність жетона під час виконання завдань, що потребують конфіденційності або участі в спеціальних заходах, відсутність жетона може бути виправданою, що не тільки знижує ризики викриття, але й дозволяє поліцейським здійснювати їх обов'язки без перешкод;
- оперативно-розшукові заходи в умовах воєнного стану такі як збір розвідданих чи нейтралізація загроз, може вимагати нестандартного підходу, виконання завдань, зокрема під час негласних слідчих (розшукових) дій, є критично важливим для забезпечення безпеки та національної стабільності;
- забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві в умовах воєнного стану правоохоронці можуть здійснювати дії, спрямовані на забезпечення безпеки не тільки для представників поліції, але й для інших осіб, що перебувають під особливою охороною, таких як свідки, потерпілі чи навіть родичі суддів та працівників правоохоронних органів, що дозволяє забезпечити захист прав і свобод громадян у складних умовах;
- спеціальні заходи які відбуваються під час воєнного стану, поліцейські можуть бути залучені до операцій з високим рівнем секретності або підвищеної небезпеки, що включає дії, пов'язані з боротьбою з терористами, диверсантами або іншими ворожими елементами, де важлива кожна деталь для забезпечення успіху операції та збереження життя поліцейських та цивільних осіб.

Також поліцейський під час воєнного стану може не розміщувати ідентифікаційний номер на засобах індивідуального захисту [18].

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що регламентація правового режиму воєнного стану в Україні є достатньо детальною, але питання організації діяльності поліції в умовах цього режиму потребують подальшого розвитку та конкретизації. Важливо розробити комплексну систему нормативно-правових актів, яка детально регламентуватиме функціонування Національної поліції в рамках військового управління, визначаючи чіткі права, обов'язки та межі її повноважень. Одним із головних завдань є забезпечення балансу між безпекою громадян та недо-

пущенням надмірних обмежень конституційних прав і свобод. Підвищення професійної підготовки працівників поліції, включаючи навчання з тактичних дій та психологічної стійкості, є важливим аспектом для забезпечення їх ефективної роботи в умовах високої небезпеки. Не менш важливим є надання поліції необхідних технічних засобів, транспорту, зброї та засобів зв'язку, що відповідають сучасним вимогам і стандартам.

Удосконалення механізмів взаємодії з іншими правоохоронними та військовими структурами, а також з органами місцевого самоврядування, сприятиме скоординованим діям і швидкому реагуванню на надзвичайні ситуації. Крім того, для забезпечення ефективної роботи поліції важливо підтримувати довіру громадськості через прозорість і відкритість діяльності.

Міжнародна співпраця та обмін досвідом також мають велике значення для посилення потенціалу поліції та протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам. Всебічний підхід до організації діяльності поліції в умовах збройної агресії, що включає вдосконалення нормативної бази, професійну підготовку, матеріально-технічне забезпечення та координацію з іншими органами, дозволить забезпечити ефективне виконання заходів правового режиму воєнного стану та підвищити рівень національної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Албул С.В. Окремі аспекти документування працівниками кримінальної поліції воєнних злочинів на деокупованих територіях України. Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів: матеріали круглого столу (Одеса, 21.02.2024 р., ОДУВС). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 6–11.
2. Албул С.В. Правоохоронна діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України: до питання новелізації правового. Права людини в епоху цифрових трансформацій: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 лютого 2022 р., Національний авіаційний університет). Том 1. Тернопіль: Вектор, 2022. С. 281–283.
3. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: У 2 т. / Ред. колегія: В. Авер'янов (голова). Київ: Юридична думка, 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.
4. Гончарук С. Основи адміністративного права України: навч. посіб. Київ, 2004. С. 200.
5. Филипенко Є.П. Особливості методів діяльності Органів внутрішніх справ України щодо забезпечення прав і свобод неповнолітніх. *Право і безпека*. 2010. № 3 (35). С. 109–113.
6. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для підготовки до іспиту. Калюк О.М., та ін.: «Освіта України», 2016. 230 с.
7. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України. М. Бандурки; (О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О.М. Бандурки); МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.
8. Савельєва І.В. Підготовка кадрів національної поліції України як складова державної політики у сфері вищої освіти. *LEX PORTUS*, № 1 (9)'2018. С. 72–84. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/156902883.pdf> (дата звернення: 19.04.2025).
9. Косиця О.О. Поліцейська діяльність як наукова категорія. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1 (251). С. 133–137.
10. Могілевська Л. До характеристики методів діяльності національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини. *Адміністративне право і процес*. 2019. № 12. С. 192–196. URL: <http://pgrjournal.kiev.ua/archive/2019/12/37.pdf> (дата звернення: 23.04.2025).
11. Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. Посібник / кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховець. Дніпро: Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ. 2017. 248 с.
12. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник. К.: Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 702 с.
13. Назар Ю.С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 160 с.
14. Джафарова О., Зінченко Д. Роль поліції у забезпеченні національної безпеки України в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 14 березня 2024 р.). Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2024. С. 69–72.
15. Швець О.М. Публічна безпека й порядок в умовах карантину. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4, с. 238–241. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-4/57> (дата звернення: 20.04.2025).

16. Ковалів М.В., Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65–70.
17. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2123-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text> (дата звернення: 16.04.2025).
18. Які повноваження надано поліцейським на час дії воєнного стану. *Газета «Закон і Бізнес»*. 16.06.2022. URL: <https://zib.com.ua/ua/151773.html> (дата звернення: 10.04.2025).